



Samira Əşrəf

Mandarinlər

Müharibə mövzusu yaradıcılıq üçün hər zaman aktual mövzu olub. Yazıçı, rejissor, rəssam, musiqçi və digər peşə sahibləri öz əsərlərində müharibənin dəhşətli və ağrılı olduğunu vurğulayıblar. Əsl sənətkarlar müharibə edənə hansı tərəf olduğuna fərq qoymadan insanın həyata birçə dəfə gəldiyini, torpağın üzərində axıdılan qanların əbəs olduğunu dənə-dənə vurğulayıblar.

Yaxın keçmişində qanlı müharibələrin aparılmasını mövzu kimi seçən sənət adamı çox az hallarda obyektiv olmağı bacarır. İstəməz müharibədən zərər çəkən tərəf qarşı tərəfi öz əsərində günahlandırmağa can atır. Öhdəsinə götürdüyü missiyanın qüruru ona diktə edir ki, düşməni nələrdəse günahlandırın.

Lakin bu həmişə belə olmur. Müharibəyə bəşəriyyətin bəlası kimi yanaşan, dost və ya düşmən fərqi yoxdur, hər bir fərdə insan olduğu üçün münasibət sərgiləyən əsərlər var. Bu cür əsərlər istər ədəbiyyatda, istərsə də kinoda üzlərcədi.

Gürcü rejissoru Zaza Uruşadzenin 2013-cü ildə ekranlaşdırdığı "Mandarinlər" filmi də məhz bu qəbildəndi. Filmin ana mövzusu insan faktorudu. Müharibənin insanların həyatına gətirdiyi fəlakətlər və faciələr daha qabarıqdı.

Filmə hadisələr 1992-ci ildə Gürcüstanın şimal qərbində yerləşən Abxaziya əyalətində baş verir. Gürcü və abxazların şiddətli müharibə apardığı bölgələrdə həm də etnik əhali yaşayır. Psou kəndi isə estonlara məxsusdur. Lakin müharibə nəticəsində kənd tamamilə boşalır. Əhali tədricən Estoniyaya köçüb gedir. Kəndə iki nəfər qalır. Bunlardan biri böyük mandarin bağı olan təsərrüfatçı Marqus, digəri isə doğulub boya-baş çatdığı torpaqdan ayrılmağı bacarmayan yaşlı kəndli İvodu. Lakin filmin sonunda məlum olur ki, İvonu həmin əraziyə bağlayan daha kədərli məqam da var.

Marqusun istəyi tez bir zamanda yetişmiş mandarinləri yığıb qablaşdıraraq satmaqdı. Ona görə yox ki, çoxlu pul qazanacaq. Həm də ona görə ki, həmin mandarinlər üçün insan əməyi sərf olunub. Və onların məhv olması təbiətə və insan əməyinə qarşı haqsızlıqdır. İvo da öz növbəsində ona Marqusa kömək edir. O, öz emalatxanasında mandarinləri qablaşdırmaq üçün taxta yeşiklər hazırlayır. Yaxınlıqda isə şiddətli atışma gedir. Marqus və İvonun

hesabı ilə yaxın beş, altı gün ərzində onlar öz işlərini başa çatdırmalıdırlar. Çünki kənd işğal olunacaq.

Lakin vəziyyət gözlənilmədən dəyişir. Marqusun evinin yaxınlığında gürcü və abxaz əsgərləri qarşılaşır. Atışma nəticəsində bir çeçen mızdlu əsgəri öldürülür, digəri isə yaralanır. Qarşı tərəfdən isə üç nəfər gürcü əsgəri ölür.

İvo yaralı çeçen əsgəri (Əhməd) evinə gətirir. Daha sonra o, Marqusla həlak olan əsgərləri dəfn etmək üçün meşəyə gedirlər. Onları dəfn edən zaman məlum olur ki, gürcü əsgərlərdən biri sağdı. İvo onu da evinə gətirir. Lakin gənc əsgər (Niko) başından yaralanıb. Və onun həyatda qalmaq şansı çox azdı.

Qonşu otaqda digər yaralı çeçen yeni gətirilən əsgərin onun dostunu öldürən əsgər olduğunu bilib qəzəblənir. Bir neçə dəfə onu öldürməyə cəhd edir. Lakin ev sahibi İvo hər vəchlə bunun qarşısını almağa çalışır. Və nəhayət buna nail olur. Hər iki əsgər sağ qalır. Bir gün abxaz döyüşçüləri İvonu yoxlamağa gəlirlər. İvo Əhməddən xahiş edir ki, Nikonun gürcü olduğunu onlara deməsin. Əhməd əvvəlcə narazılıq etsə də, sonradan razılaşır. Və Niko abxazlara çeçen əsgəri kimi təqdim olunur. Niko da öz növbəsində başından yaralandığı üçün danışa bilmədiyini sübut edərək susmalı olur.

Beləliklə Əhməd istəməsə də öz dostunun qatilini, düşməninin həyatını xilas edir.

Növbəti dəfə isə xilasetmə növbəsi Nikoya çatır. Kəndə gələn gürcülər Əhmədin çeçen olduğunu bilib onu güllələmək istədikləri zaman Niko pəncərədən onları atəşə tutur. Əhməd xilas olur, lakin Niko və İvonun qonşusu Marqus həlak olurlar.

İvoyla Əhməd Marqusu meşədə dəfn edirlər. Nikonu isə Marqus gürcülər tərəfindən öldürülmüş oğlunun yanında yüksək təpənin üzərində torpağa tapşırır.

Əhməd buna çox təəccüblənir. O, İvodan soruşur: "Sən niyə düşməni oğlunun yanında dəfn etdin? Axı sənin oğlunu da gürcülər öldürüb". İvo isə onun sualına sualla cavab verib deyir: "Səncə bunun bir fərqi var?!"

Bununla da rejissor müharibənin mənasızlığını, öldürülən insanların hansı tərəf olursa olsun günahsız olduğunu əzabkeş, mərd, mübariz qəhrəmanları vəsiyyəti ilə tamaşaçıya çatdırmağa nail olur.